

The structural model of marital quality based on marital forgiveness with the mediating role of spouse's perceived responsiveness in married women in Tehran

Akram Narimani¹ | Esmail Asadpour² | Zohreh Sadeghi Afjeh³ | Kambiz Poushaneh⁴

Abstract

The present study was conducted to survey the relationship between marital forgiveness and marital quality of married women considering the mediating role of spouse's perceived responsiveness. The research method was descriptive-correlation and structural equation modeling. The statistical population included all married women who referred to counseling centers in 2022 in Tehran city. 397 people were selected from 13 counseling centers in 8 districts of Tehran city by convenience sampling method. To collect data, Marital Forgiveness questionnaire of pollard et al. (1998), Marital Quality Scale of Busby et al. (1995) and Spouse's Perceived Responsiveness Scale of Reis et al. (2017) were used. Structural equation modeling and SPSS₂₂ and Amos₂₄ software were used for data analysis.

Structural equation modeling showed that marital forgiveness is related to women's marital quality both directly and through the mediation of the spouse's perceived responsiveness. ($\beta = 0/116$). The evaluation of the hypothetical research model using fit indices showed that the hypothetical model fits the measurement model. According to the obtained results, marriage counselors and family therapists can pay attention to important role of spouse's Perceived Responsiveness in predicting the quality of couple's relationship, prevention and treatment of communication injuries between couples.

Keywords: marital quality, marital forgiveness, spouse's perceived responsiveness, married women

1. PhD Candidate, Department of Education and Counseling, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Kharazmi University, Tehran, Iran. Dr.iasadpour@khu.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Education and Counseling, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Education and Counseling, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

مدل ساختاری کیفیت زندگی زناشویی بر اساس بخشودگی زناشویی با نقش میانجی پاسخگویی ادراک شده همسر در زنان متأهل شهر تهران

اکرم نریمانی^۱ | اسماعیل اسدپور^۲ | زهره صادقی افجه^۳ | کامبیز پوشنه^۴

۶۸

سال نوزدهم
پاییز ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۴/۱۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۱۱/۰۹

صص: ۴۴-۱۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی پاسخگویی ادراک شده همسر در رابطه بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی زنان انجام شد. روش پژوهش، توصیفی-همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل تمامی زنان متأهل مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بود. ۳۹۷ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس از ۱۳ مرکز در ۸ منطقه تهران انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه بخشودگی زوجین پولارد و همکاران (۱۹۹۸)، مقیاس کیفیت زندگی زناشویی باسی و همکاران (۱۹۹۵) و مقیاس پاسخگویی ادراک شده همسر ریس و همکاران (۲۰۱۷) استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها، نرم‌افزار SPSS²² و Amos^{24.0} مورد استفاده قرار گرفت. مدل‌یابی معادلات ساختاری نشان داد که بخشودگی زناشویی هم به طور مستقیم و هم با میانجی‌گری پاسخگویی ادراک شده همسر با کیفیت زناشویی زنان رابطه دارد ($\beta = 0/116$). ارزیابی مدل فرضی پژوهش با استفاده از شاخص‌های برازندگی نشان داد که مدل فرضی با مدل اندازه‌گیری، برازش دارد. با توجه به نتایج به دست آمده، مشاوران ازدواج و خانواده درمانگران می‌توانند در پیش‌بینی کیفیت رابطه زوجین، پیشگیری و درمان آسیب‌های ارتباطی میان زوجین به نقش مهم پاسخگویی ادراک شده توجه نمایند.

کلیدواژه‌ها: کیفیت زناشویی، بخشودگی زناشویی، پاسخگویی ادراک شده همسر، زنان متأهل

۱. دانشجوی دکتری، گروه تربیت و مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

Dr.iasadpour@khu.ac.ir

۳. استادیار، گروه تربیت و مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۴. استادیار، گروه تربیت و مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

یک مفهوم رایج در رابطه زناشویی، کیفیت زناشویی است که می‌تواند بر نظر زوجین در مورد رضایت از رابطه و پایداری ازدواج اثرگذار باشد (حمزا^۱ و همکاران، ۲۰۲۲؛ کرابی و پیرساقی، ۱۴۰۱). کیفیت زناشویی مفهومی چندبعدی است که به نمودارهای رفتاری و الگوهای تعاملی زوجین و پیامدهای درک شده از روابط زناشویی که شامل ترکیبی از تجربیات مثبت مانند شادکامی و تجربیات منفی مانند تعارضات زناشویی (اردگان^۲، ۲۰۱۹) است و منعکس کننده ارزیابی زوجین از پیچیدگی های روابط زناشویی می‌باشد (رادریگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۸) می‌پردازد. این متغیر به صورت درجه‌بندی عناصر، روی پیوستار از بالا تا پایین اندازه‌گیری می‌شود (تینگ^۴، ۲۰۲۰). کیفیت زناشویی از عوامل گوناگونی نظیر عوامل فردی (ویژگی های شخصیتی و اشتغال)، ارتباطی (مانند تعاملات)، خارجی (طلاق والدین) تاثیر می‌پذیرد (متسون^۵ و همکاران، ۲۰۱۹). می‌توان گفت کیفیت زناشویی بالا با سلامت جسمانی افراد (روبلز^۶ و همکاران، ۲۰۱۴)، استرس و افسردگی کمتر والدین (کیم^۷، ۲۰۱۲)؛ سلامتی روان فرزندان و نزدیکی رابطه بین والدین و کودکان (مارک و پایک^۸، ۲۰۱۷؛ آلدورف و گایمیر^۹، ۲۰۱۳) ارتباط دارد. از سوی دیگر، نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد بخشودگی زناشویی^{۱۰} رابطه تنگاتنگی با کیفیت زندگی زناشویی دارد (فینچام و کاشدن^{۱۱}، ۲۰۰۴؛ کاتو^{۱۲}، ۲۰۱۶؛ وید و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۷؛ هی^{۱۴} و همکاران، ۲۰۱۸؛ روس و همکاران^{۱۵}، ۲۰۱۸؛ هندریکس^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۲؛ رپلی^{۱۷} و همکاران،

1. Hamza, E., et al.
2. Erdogan, E.
3. Rodrigue, C., et al.
4. Ting, C. Y.
5. Mattson, R. E., et.al.
6. Robles, T. F., et al.
7. Kim, E.
8. Mark, K. M., & Pike, A
9. Allendorf, K., & Ghimire, D. J.
10. Marital forgiveness
11. Fincham, F. D., & Kashdan, T. B.
12. Kato, T.
13. Wade, N., et al.
14. He, Q., et al.
15. Rose, A., et al.
16. Hendricks, J. J., et al.
17. Ripley, J. S., et al.

۲۰۲۲؛ مورچگانی و همکاران، ۱۴۰۱). بخشودگی را مجموعه ای از فرآیندهای در حال تغییر نظیر کاهش احساسات منفی نسبت به همسر خاطی، کاهش انگیزه تلافی و افزایش احساسات مثبت نسبت به همسر خاطی تعریف کرده اند (لی و لو، ۲۰۱۷). پژوهش ها نیز نشان دادند که یکی از راه هایی که به فرد خیانت دیده کمک می کند تا اثرات این عواقب را بر روی خود و روابطش کنترل کند، بخشودگی است (براس^۱ و همکاران، ۲۰۰۵؛ وی^۲ و همکاران، ۲۰۲۰؛ مرسلی و همکاران، ۱۳۹۷). بخشش با تعهد زناشویی رابطه دارد، به حل تعارض های زناشویی کمک می کند و کیفیت و صمیمیت روابط زناشویی را افزایش می دهد (بریت ویت^۳ و همکاران، ۲۰۱۶؛ کالتا و مروزه، ۲۰۱۸). علاوه بر این، پژوهش ها نشان می دهد که فاکتورهای واسطه ای نقش زیادی در ارتباط بین بخشودگی و کیفیت زناشویی دارند (چانگ^۴، ۲۰۱۴).

از عواملی که بر کیفیت زندگی زناشویی و تعاملات زوجین تاثیر دارد، می توان به پاسخگویی ادراک شده همسر اشاره کرد (مان^۵ و همکاران، ۲۰۱۹؛ چامپاین و موزه، ۲۰۲۱، یوان^۶ و همکاران، ۲۰۲۲). پژوهش نامور و نیک زاد اسک (۱۳۹۹) نیز نشان داد که بخشش زناشویی با حمایت اجتماعی از جانب همسر ارتباط دارد، اما در رابطه با پاسخگویی ادراک شده پژوهشی انجام نشده است. سطح پاسخگویی ناشی از ارزیابی های ذهنی است که چقدر طرف دیگر احساس می کند توسط دیگری درک شده، ارزیابی شده و چقدر به او در طول تعاملات تکراری توجه شده است (کراستا^۷ و همکاران، ۲۰۲۱؛ برجران^۸ و همکاران، ۲۰۲۱؛ رایس و آریاگا^۹، ۲۰۲۰). ارتباطات مطلوب بین فردی زمانی اتفاق می افتد که یکی از زوجین خودافشایی می کند و دیگری پاسخ حمایتی ارائه می کند (ریس^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۷).

1. Li, H., & Lu, J.
2. Brose, L. A., et al.
3. Wei, C., et al.
4. Braithwaite, S. R., et al.
5. Kaleta, K., & Mróz, J.
6. Chung, M. S.
7. Manne, S. L., et al.
8. Champagne, E. R., & Muise, A.
9. Yuan, Q., et al.
10. Crasta, D., et al.
11. Bergeron, S., et al.
12. Rice, T. M. & Arriaga, X. B.
13. Reis, H. T., et al.

با توجه به آنچه که مرور شد، جهت شفافیت رابطه بین بخشودگی و کیفیت زناشویی و شناسایی متغیرهای واسطه‌ای بر رابطه بین این دو متغیر که تا کنون در مورد آن‌ها پژوهشی انجام نشده است، هدف پژوهش حاضر، پاسخگویی به این سؤال بود که آیا پاسخگویی ادراک شده همسر، رابطه بین بخشودگی و کیفیت زناشویی را میانجی‌گری می‌کند یا خیر؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نوع طرح‌های همبستگی مبتنی بر روابط ساختاری (مدل‌سازی معادلات ساختاری) است. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه زنان متأهل مراجعه کننده به مراکز مشاوره شهر تهران در سال ۱۴۰۱ بودند. ۳۹۷ زن متأهل به عنوان نمونه پژوهش از ۱۳ مرکز در مناطق ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷ و ۲۰ شهر تهران به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای محاسبه حجم نمونه در پژوهش به ادبیات پژوهشی مرتبط با روش آماری (مدل‌سازی معادلات ساختاری) مراجعه شد. لوهلین (۲۰۰۴) تاکید کرده که برای استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری حداقل حجم نمونه ۱۰۰ نفر و حجم نمونه مطلوب ۲۰۰ نفر می‌باشد. کلاین (۲۰۱۶) حجم نمونه دست کم ۲۰۰ نفری را توصیه می‌کند؛ وی هم‌چنین قانون ۱۰ تا ۲۰ نفر به ازای هر پارامتر در مدل را برای محاسبه حجم نمونه مدل‌سازی معادلات ساختاری ایده‌آل می‌داند. با در نظر گرفتن دیدگاه‌های فوق و تعداد پارامترهای برآورد شده در مدل، حجم نمونه ۳۵۰ نفر برآورده شد، اما برای جلوگیری از افت شرکت‌کنندگان، ۴۰۳ زن متأهل به عنوان نمونه آماری پژوهش پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند که ۶ مورد به دلیل کامل نکردن پرسشنامه‌ها حذف شده و در نهایت، پرسشنامه‌های ۳۹۷ نمونه مورد تحلیل قرار گرفت. ملاک‌های ورود پژوهش شامل زن بودن، متأهل بودن، قرار داشتن در رده سنی ۳۰-۵۰ سال (زیرا فرض بر این است که افراد ۳۰ ساله که حداقل سه سال از زندگی مشترک‌شان گذشته است، درک مناسب و انتظارات واقع‌بینانه‌ای نسبت به زندگی مشترک دارند که در این شرایط می‌توانند داده‌های معتبرتری در اختیار پژوهشگران قرار دهند و افراد با سن بیشتر از ۵۰ سال نیز به دلیل تأثیر برخی عوامل مداخله‌گر از جمله یائسگی بر نتایج پژوهش، انتخاب نشدند)، تحصیلات حداقل دیپلم، حداقل ۳ سال زندگی مشترک، عدم ابتلا به اختلالات شدید روانشناختی (عدم مصرف داروی روانپزشکی در یک سال گذشته که بر

اساس محتویات پرونده موجود در مرکز مشاوره و مصاحبه فردی قبل از اجرای پژوهش مشخص شد) در نظر گرفته شد. معیارهای خروج از پژوهش شامل فاقد ملاک های ورود به پژوهش بودن و عدم پاسخ به بیش از ۱۰ درصد پرسش نامه ها بود. جهت اجرای پژوهش، پس از کسب مجوزهای لازم و کد اخلاق از دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، به مراکز مشاوره و خدمات روان شناختی تحت نظارت سازمان نظام روان شناسی و مشاوره ایران (۱۳ مرکز مشاوره) در شهر تهران مراجعه شد و پس از توضیح کوتاهی در مورد اهداف پژوهش به مدیران مراکز مشاوره، هماهنگی های لازم با مسئولین جهت همکاری با پژوهش حاضر صورت گرفت. در طی شکل گیری نمونه پژوهش، به افراد داوطلب به شرکت در پژوهش در مورد پژوهش و اهداف آن توضیحاتی ارائه شد و مصاحبه فردی انجام گرفت تا ملاک های ورود به پژوهش بررسی گردند. پس از انتخاب شرکت کنندگان در خصوص نحوه تکمیل پرسشنامه ها توضیحات لازم ارائه شد و پس از امضای فرم رضایت نامه کتبی، از شرکت کنندگان خواسته شد تا به مجموعه پرسش نامه های این پژوهش پاسخ بدهند که از ۴۰۳ نفر زن متأهل تکمیل کننده پرسشنامه ۶ مورد به دلیل عدم تطابق با معیار ورود در این پژوهش حذف شده و ۳۹۷ مورد انتخاب شدند. پرسشنامه های زیر جهت جمع آوری داده های پژوهش مورد استفاده قرار گرفت.

مقیاس بخشودگی زوجین: برای بررسی میزان بخشودگی در بین زوجین از مقیاس سنجش بخشودگی در خانواده^۱ استفاده شد. این مقیاس توسط پولارد^۲ و همکاران در سال ۱۹۹۸ برای یافتن میزان بخشودگی در خانواده ها و نیز ابعاد بخشودگی طراحی شد که پنج مؤلفه درک واقع بینانه، تصدیق و خطا، جبران عمل ارتكابی، دلجویی کردن و احساس بهبودی و سبکبالی را ارزیابی می کند. پرسشنامه شامل دو قسمت می باشد یک قسمت مربوط به خانواده اصلی یا نسل اول (خانواده ای که هر فرد در آن پرورش یافته) و قسمت دیگر مربوط به خانواده هسته ای یا نسل دوم (خود زوجین) است که در این پژوهش از قسمت دوم ۲۰ سوالی مربوط به زوجین استفاده شد. فرم اصلی مقیاس شامل ۴۰ عبارت است. پاسخ هر عبارت شامل یک طیف چهار درجه ای " تقریباً همیشه این طور است"، "اغلب اوقات همین طور است"، "بندرت این طور است"، "اصلاً

1. Family forgiveness scale

2. Pollard M. W., et al.

این طور نیست "می‌باشد. بیشترین نمره این مقیاس ۶۰ و کمترین آن ۲۰ می‌باشد. کسب نمره بالا در این مقیاس به معنای میزان بخشش بالاست. در پژوهش پولارد و همکاران (۱۹۹۸) پایایی این ابزار از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۳ بدست آمد. جهت بررسی روایی سازه این ابزار از تحلیل عاملی استفاده شد که ساختار عاملی آن مورد تأیید قرار گرفت (پولارد و همکاران، ۱۹۹۸). پایایی کل نسخه فارسی آن ۰/۸۵، پایایی قسمت مربوط به خانواده اصلی ۰/۸۴، قسمت مربوط به زوجین ۰/۸۵ گزارش شده است (افخمی، ۱۳۸۶). همچنین روایی ساختار عاملی نسخه فارسی در پژوهش افخمی (۱۳۸۶) با روش تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفته است. در نمونه پژوهش حاضر ضریب پایایی مقیاس بخشودگی زوجین با روش آلفای کرونباخ، ۰/۸۶ محاسبه شد.

مقیاس کیفیت زندگی زناشویی - فرم تجدید نظر شده^۱: فرم تجدیدنظر شده مقیاس کیفیت زندگی زناشویی باسبی^۲ و همکاران (RDAS) - توسط باسبی و همکاران در سال ۱۹۹۵ ساخته شده است. این پرسشنامه از ۱۴ گویه و ۳ خرده مقیاس توافق (۶ سوال)، رضایت (۵ سوال) و انسجام (۳ سوال) تشکیل شده است که در مجموع نمره کیفیت زندگی زناشویی را نشان می‌دهند و نمرات بالا نشان دهنده کیفیت زندگی زناشویی بالاتر است. فرم اصلی این مقیاس ۳۲ سوال دارد (به نقل از هولیست، کودی و میلر، ۲۰۰۵). نمره گذاری پرسشنامه بصورت طیف لیکرت ۶ نقطه ای (همیشه اختلاف داریم = ۰ و توافق دائم داریم = ۵) می‌باشد. جهت بررسی روایی سازه این ابزار از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد و نتایج ساختار عاملی آن را تأیید نمود (باسبی و همکاران، ۱۹۹۵). همچنین پایایی این ابزار از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۰ بدست آمد (باسبی و همکاران، ۱۹۹۵). پایایی پرسشنامه به شیوه آلفای کرونباخ در مطالعه هولیست، کودی و میلر (۲۰۰۵) برای سه خرده مقیاس توافق، رضایت، انسجام به ترتیب از ۰/۷۹، ۰/۸۰ و ۰/۹۰ گزارش شده است. در پژوهش یوسفی (۱۳۹۰)، ضرایب آلفای کرونباخ و تنصیف پرسشنامه کیفیت زندگی زناشویی در کل نمونه برای ۱۴ ماده و عامل های چهارگانه استخراج شده، به تفکیک جنس رضایت بخش و بالا بوده (بالای ۷۰) که حاکی از همگونی و همسانی ماده های پرسشنامه

1. Revised dyadic adjustment scale

2. Busby, D. M.

هستند. در نمونه پژوهش حاضر ضریب پایایی مقیاس کیفیت زندگی زناشویی با روش آلفای کرونباخ، ۰/۸۳ محاسبه شد.

مقیاس پاسخ گویی ادراک شده همسر^۱ (PPRS): این مقیاس توسط ریس و همکاران (۲۰۱۷) به منظور بررسی متغیر ادراک همسر ساخته شده است. ۱۸ ماده پاسخ گویی ادراک شده همسر دارد و دو خرده مقیاس درک و فهم و اعتباربخشی را در بر می گیرد که مبتنی بر مدل فرایند بین فردی صمیمیت ریس و شاور (۱۹۸۸) است. در نسخه اصلی این پرسشنامه، هر سوال با یک درجه بندی ۹ درجه ای رتبه بندی می شود. نمره ۱۶۲ بالاترین نمره و ۱۸ پایین ترین نمره آن محسوب می شود. نمره بالا به معنای کسب حمایت اجتماعی دریافت شده بالاتر است. نسخه های ۵ و ۷ درجه ای نیز با مقادیر با درجات پایانی یکسان، مورد استفاده قرار گرفته است برای هر کدام از خرده مقیاس های درک و فهم و اعتبار بخشی ۸ سوال وجود دارد، به همراه ۲ سوال کلی و عمومی. رایج ترین شکل نمره گذاری پرسشنامه این است که با جمع نمرات ۱۸ سوال، نمره کلی به دست می آید (رضایی، ۱۴۰۰). همسانی (پایایی) درونی پرسشنامه هم در نسخه ۱۲ سوالی و هم ۱۸ سوالی بالا ارزیابی شد و میزان آن در بیشتر نمونه های منتشر شده و منتشر نشده از ۰/۹۱ تا ۰/۹۸ متغیر است (برن بام^۲ و همکاران، ۲۰۱۶؛ ریس و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین، میزان پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ گزارش شد (ریس و همکاران، ۲۰۱۷). ایزانلو و همکاران (۱۴۰۲) نیز با روش تحلیل عامل تأییدی ساختار دو عاملی آن را تأیید کردند و پایایی آن را مطلوب گزارش دادند. در نمونه پژوهش حاضر ضریب پایایی مقیاس پاسخ گویی ادراک شده همسر با روش آلفای کرونباخ، ۰/۷۹ محاسبه شد.

در این پژوهش ملاحظات اخلاقی نظیر داوطلبانه و اختیاری بودن شرکت در پژوهش، حق بی نام بودن پرسشنامه ها، محرمانه نگه داشتن اطلاعات شرکت کنندگان، اخذ رضایت نامه آگاهانه رعایت شد. جهت طبقه بندی، پردازش و تحلیل داده ها و بررسی فرضیه های پژوهش از نرم افزارهای آماری spss22 و Amos.24.0 استفاده شد. تحلیل داده ها با استفاده از رویکرد دو مرحله ای، صورت پذیرفت. در گام اول از تحلیل عاملی تأییدی (CFA) برای ارزیابی برازش مدل

1. Perceived partner responsiveness scale

2. Birnbaum, G. E., et al.

اندازه‌گیری استفاده شد و در گام دوم با بهره‌گیری از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، الگوی ساختاری فرضی مورد آزمون قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر ۳۹۷ زن متأهل با میانگین و انحراف استاندارد سنی به ترتیب ۴۳/۸۴ و ۶/۸۴ سال و دامنه سنی ۳۰ تا ۵۰ سال شرکت کردند. میزان تحصیلات ۹۴ نفر (۲۳/۷٪) از شرکت‌کنندگان دیپلم، ۳۱ نفر (۷/۸٪) فوق دیپلم، ۱۴۶ نفر (۳۶/۸٪) لیسانس، ۹۹ نفر (۲۴/۹٪) فوق لیسانس و ۲۷ نفر (۶/۸٪) دکتری بود. جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین را نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. بخشودگی - درک واقع بینانه	-										
۲. بخشودگی - تصدیق و خطا	۰/۳۷**	-									
۳. بخشودگی - جبران عمل ارتكابی	۰/۲۴**	۰/۲۵**	-								
۴. بخشودگی - دلجویی کردن	۰/۳۳**	۰/۴۷**	۰/۴۶**	-							
۵. بخشودگی - احساس بهبودی	۰/۴۲**	۰/۵۱**	۰/۴۲**	۰/۵۷**	-						
۶. پاسخگویی -	۰/۱۹**	۰/۲۷**	۰/۱۸**	۰/۲۴**	۰/۳۰**	-					

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
درک و فهم											
۷. پاسخگویی- اعتباربخشی	۰/۰۸	۰/۲۳**	۰/۲۵**	۰/۲۲**	۰/۲۷**	۰/۷۴**	-				
۸. پاسخگویی- پاسخگویی کلی	۰/۱۴**	۰/۲۵**	۰/۱۶**	۰/۲۱**	۰/۲۵**	۰/۶۸**	۰/۷۶**	-			
۹. کیفیت زناشویی- توافق	۰/۳۷**	۰/۵۹**	۰/۲۸**	۰/۴۲**	۰/۴۶**	۰/۴۸**	۰/۴۱**	۰/۳۸**	-		
۱۰. کیفیت زناشویی- رضایت	۰/۳۶**	۰/۵۱**	۰/۲۰**	۰/۳۹**	۰/۳۶**	۰/۴۴**	۰/۳۴**	۰/۳۳**	۰/۶۸**	-	
۱۱. کیفیت زناشویی- انسجام	۰/۲۱**	۰/۴۳**	۰/۲۳**	۰/۲۸**	۰/۳۱**	۰/۳۷**	۰/۳۹**	۰/۴۴**	۰/۶۴**	۰/۵۶**	-
میانگین	۱۱/۴۱	۱۰/۵۹	۱۲/۰۰	۱۱/۶۵	۱۱/۸۱	۳۳/۷۴	۳۷/۶۵	۹/۱۱	۲۰/۳۸	۱۲/۶۷	۱۰/۳۵
انحراف استاندارد	۲/۲۱	۲/۵۴	۲/۲۳	۲/۴۹	۲/۸۰	۹/۳۰	۱۱/۹۱	۴/۱۸	۶/۱۵	۳/۷۴	۴/۵۳
$P > 0.01$ و $P > 0.05$											

بر اساس جدول ۱ همبستگی بین متغیرها در جهت مورد انتظار و همسو با تئوری های حوزه پژوهش بود. در این پژوهش به منظور ارزیابی مفروضه نرمال بودن توزیع داده های تک متغیری، کشیدگی و چولگی متغیرها و به منظور ارزیابی مفروضه همخطی بودن مقادیر عامل تورم

واریانس^۱ (VIF) و ضریب تحمل^۲ متغیرهای پیش بین مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۲ قابل ملاحظه است.

جدول ۲. بررسی مفروضه های نرمال بودن و همخطی بودن

مفروضه همخطی بودن		مفروضه نرمال بودن		متغیر
تورم واریانس	ضریب تحمل	کشیدگی	چولگی	
۱/۳۲	۰/۷۵	۰/۰۱	-۰/۲۴	بخشودگی - درک واقع بینانه
۱/۵۳	۰/۶۵	-۰/۳۴	-۰/۱۹	بخشودگی - تصدیق و خطا
۱/۳۸	۰/۷۲	۰/۱۲	-۰/۴۸	بخشودگی - جبران عمل ارتكابی
۱/۷۶	۰/۵۷	-۰/۴۰	-۰/۵۴	بخشودگی - دلجویی کردن
۱/۸۷	۰/۵۴	-۰/۵۵	-۰/۶۲	بخشودگی - احساس بهبودی
۳/۴۸	۰/۲۹	۰/۷۶	۰/۳۴	پاسخگویی ادراک شده - درک و فهم
۳/۲۱	۰/۳۱	-۰/۹۱	۰/۰۲	پاسخگویی ادراک شده - اعتباربخشی
۲/۴۶	۰/۴۱	-۰/۸۹	۰/۴۲	پاسخگویی ادراک شده - پاسخگویی کلی
-	-	۰/۱۷	-۰/۸۴	کیفیت زندگی زناشویی - توافق
-	-	۰/۲۳	-۰/۷۸	کیفیت زندگی زناشویی - رضایت
-	-	۰/۹۲	-۰/۰۴	کیفیت زندگی زناشویی - انسجام

منطبق بر نتایج جدول ۲ مقادیر کشیدگی و چولگی متغیرها در محدوده ± 2 قرار داشت. این یافته بیانگر آن است که مفروضه نرمال بودن توزیع در بین داده ها برقرار بود. همچنین براساس نتایج جدول ۲ می توان گفت مفروضه همخطی بودن نیز در بین داده های پژوهش حاضر برقرار بوده است. زیرا که مقادیر ضریب تحمل متغیرهای پیش بین بزرگتر از ۰/۱ و مقادیر عامل تورم واریانس هر یک از آنها کوچکتر از ۱۰ بود. منطبق بر دیدگاه میرز و همکاران (۲۰۰۶) ضریب تحمل کمتر از ۰/۱ و ارزش عامل تورم واریانس بالاتر از ۱۰ نشان دهنده عدم برقراری مفروضه همخطی بودن است. در این پژوهش به منظور ارزیابی برقراری یا عدم برقراری مفروضه نرمال بودن توزیع چند متغیری، از تحلیل اطلاعات مربوط به «فاصله مهالنوبیس^۳» استفاده شد. مقادیر

1. Variance inflation factor
2. Tolerance
3. Mahalanobis distance (D)

چولگی و کشیدگی اطلاعات مربوط به فاصله مهلبویایس به ترتیب برابر با ۱/۰۲ و ۰/۹۴ به دست آمد. با توجه به این که شاخص های چولگی و کشیدگی داده های مربوط به فاصله مهلبویایس در محدوده ± 2 قرار داشت، لذا مفروضه نرمال بودن توزیع داده های چند متغیری در بین داده ها برقرار بود. در نهایت ارزیابی نمودار پراکندهگی واریانس های استاندارد شده خطاها^۱ نشان داد که مفروضه همگنی واریانس ها نیز در بین داده ها برقرار است.

پس از ارزیابی مفروضه ها، چگونگی برازش مدل ساختاری با داده ها با استفاده از روش مدل یابی معادلات ساختاری، نرم افزار AMOS 24.0 و برآورد بیشینه احتمال^۲ (ML) بررسی شد. در مدل ساختاری فرض شده بود که بخشودگی زناشویی از طریق میانجیگری پاسخگویی ادراک شده همسر با کیفیت زندگی زناشویی رابطه دارد. جدول ۳ شاخص های برازندگی مدل ساختاری را نشان می دهد.

جدول ۳. شاخص های برازش مدل ساختاری

شاخص های برازندگی	مدل اولیه	مدل اصلاح شده	نقطه برش ۳
مجذور کای ^۴	۱۴۷/۲۵	۱۲۸/۴۹	-
درجه آزادی مدل	۳۹	۴۰	-
χ^2/df ^۵	۳/۵۹	۳/۲۱	کمتر از ۳
GFI ^۶	۰/۹۳۳	۰/۹۴۲	بیشتر از ۰/۹۰
AGFI ^۷	۰/۸۹۳	۰/۹۰۴	بیشتر از ۰/۸۵
CFI ^۸	۰/۹۵۲	۰/۹۶۰	بیشتر از ۰/۹۰
RMSEA ^۹	۰/۰۸۱	۰/۰۷۵	کمتر از ۰/۰۸

اگرچه جدول (۳) نشان می دهد که شاخص های برازندگی حاصل از تحلیل از برازش قابل قبول مدل ساختاری با داده های گراوری شده حمایت می کنند ($\chi^2/df=3/59$ ، $CFI=0/952$ ،

1. Standardized residuals
2. Maximum Likelihood

۳. نقاط برش براساس دیدگاه کلاین (۲۰۱۶)

4. Chi Square
5. Normed chi-square
6. Goodness Fit Index
7. Adjusted Goodness Fit Index
8. Comparative Fit Index
9. Root Mean Square Error of Approximation

برازندگی نشان داد که با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو نشانگر جبران و عمل ارتكبابی و دلجویی کردن شاخص های برازندگی بهتری حاصل خواهد شد. بنابراین مدل اصلاح و نتایج نشان داد که شاخص های برازندگی به دست آمده از برازش قابل قبول مدل ساختاری با داده های گردآوری شده حمایت می کند ($\chi^2/df=3/21$)، $CFI = 0/960$ ، $GFI = 0/942$ ، $RMSEA = 0/081$ و $AGFI = 0/893$ ، $GFI = 0/933$ و $AGFI = 0/75$ ، بزرگترین بار عاملی متعلق به نشانگر توافق ($\beta=0/938$) و کوچکترین بار عاملی متعلق به نشانگر جبران عمل ارتكبابی ($\beta=0/440$) بود. با توجه به این که بارهای عاملی همه نشانگرها بزرگتر از $0/32$ بود، می توان گفت همه آنها از توان لازم برای اندازه گیری متغیرهای مکنون برخوردار بودند. لازم به توضیح است که طبق دیدگاه تاباچینک و فیدل (2007)، بارهای عاملی $0/71$ و بالاتر از آن عالی، بارهای بین $0/63$ تا $0/70$ خیلی خوب، بارهای بین $0/55$ تا $0/62$ خوب، بارهای بین $0/45$ تا $0/55$ نسبتاً خوب^۱، بارهای بین $0/32$ تا $0/44$ پایین^۲ و بارهای پایین تر از $0/32$ ضعیف محسوب می شود. در ادامه جدول ۴ ضرایب مسیر در مدل ساختاری را نشان می دهد.

جدول ۴. ضرایب مسیر کل و مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل ساختاری

مسیر	B	S.E	β	p
بخشودگی ← پاسخگویی ادراک شده	1/161	0/253	0/384	0/001
پاسخ گویی ادراک شده ← کیفیت زندگی زناشویی	0/123	0/029	0/300	0/001
ضریب مسیر مستقیم بخشودگی ← کیفیت زندگی زناشویی	0/755	0/127	0/612	0/001
ضریب مسیر غیرمستقیم بخشودگی ← کیفیت زندگی زناشویی	0/142	0/034	0/116	0/001
ضریب مسیر کل بخشودگی ← کیفیت زندگی زناشویی	0/897	0/130	0/728	0/001

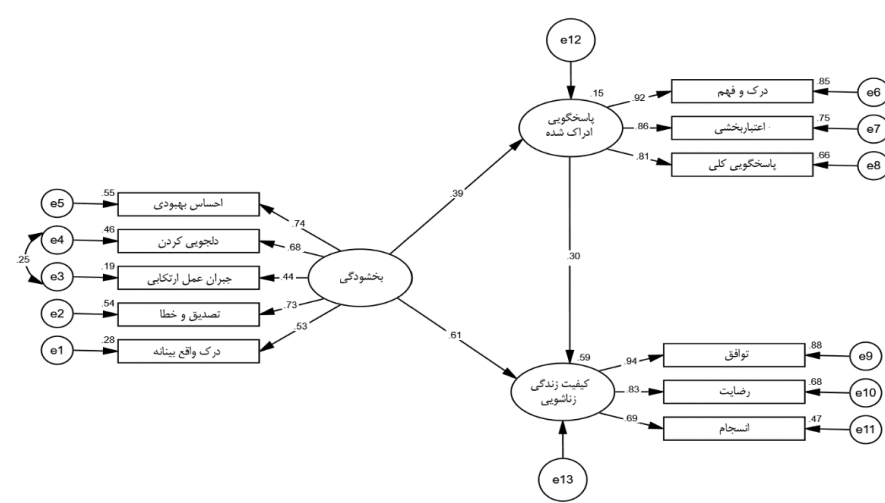
جدول ۴ نشان می دهد که ضریب مسیر کل (مجموع ضرایب مسیر مستقیم و غیر مستقیم) بین بخشودگی و کیفیت زندگی زناشویی مثبت و معنادار است ($\beta=0/728$ ، $P=0/001$). همچنین ضریب مسیر بین پاسخگویی ادراک شده و کیفیت زندگی زناشویی مثبت و معنادار بود ($\beta=0/001$)

1. Fair

2. Low

۳. در این پژوهش به منظور برآورد خطای استاندارد مسیرهای غیر مستقیم از روش برآورد بوت استراب با حجم نمونه ۲۰۰۰ استفاده شد.

جدول ۴ نشان می دهد که ضریب مسیر غیر مستقیم بین بخشودگی و کیفیت زندگی زناشویی ($\beta=0/300, P=0/001$) نیز مثبت و معنادار است. این یافته بیانگر آن است که در زنان متأهل بخشودگی از طریق میانجیگری پاسخگویی ادراک شده همسر با کیفیت زندگی زناشویی رابطه دارد. شکل ۱ مدل ساختاری پژوهش با استفاده از داده های استاندارد را نشان می دهد.

شکل ۱. پارامترهای استاندارد در مدل ساختاری پژوهش

منطبق بر شکل فوق مجموع مجذور همبستگی های چندگانه (R^2) برای متغیر کیفیت زندگی زناشویی برابر با ۰/۵۹ به دست آمد، این موضوع بیانگر آن است که پاسخگویی ادراک شده و بخشودگی در مجموع ۵۹ درصد از واریانس کیفیت زندگی زناشویی را در زنان متأهل تبیین می کند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش میانجی پاسخگویی ادراک شده در رابطه بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی بود. نتایج نشان داد که شاخص های برازندگی به دست آمده از برازش قابل قبول مدل ساختاری با داده های گردآوری شده حمایت می کند. به علاوه، این

پژوهش نشان داد که مسیر مستقیم و معناداری بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی وجود دارد. همچنین، مسیر مستقیم و معناداری بین پاسخگویی ادراک شده و کیفیت زناشویی وجود دارد و مسیر بین بخشودگی زناشویی و پاسخگویی ادراک شده نیز مستقیم و معنادار است. در نهایت مسیر غیرمستقیم پاسخگویی ادراک شده در رابطه بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زندگی زناشویی معنادار است. یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش‌های (روس و همکاران، ۲۰۱۸؛ می و همکاران، ۲۰۱۸؛ چانگ، ۲۰۱۴) همسو می‌باشد.

این پژوهش نشان داد که بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های هندریکس و همکاران (۲۰۲۲)؛ ریپلی و همکاران (۲۰۲۲)؛ مورچگانی و همکاران (۱۴۰۱) مبنی بر وجود رابطه بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که براساس نظر مک‌کالوگ و همکاران (۱۹۹۷) سه سیستم مشارکت‌کننده در فرایند بخشودگی بین فردی، که فراتر از برهه زمانی خاصی عمل می‌کنند، وجود دارد. اولین سیستم صمیمیت و همدلی است و ظاهراً همدلی، عامل مرکزی برای ایجاد بخشودگی است. سیستم دوم نشخوار فکری است که پس از خطای فردی شکل می‌گیرد و آشفتگی بین فردی را تشدید می‌کند. سیستم سوم، بازگشت و بهبودی صمیمیت بین فردی است که مانع از رفتارهای اجتنابی می‌شود، و به طور جدی باعث تسهیل رفتارهای آشتی می‌شود. مسلماً توجه به این الگو می‌تواند در فهم نقش بخشودگی در افزایش کیفیت زندگی کمک‌کننده باشد، به نحوی که در بخشودگی با شکل‌گیری صمیمیت با فرد خاطی، زمینه برای ایجاد همدلی و توافق‌پذیری ایجاد می‌شود و هم‌چنین با کاهش نشخوارهای فکری زمینه انتقام‌جویی کمتر می‌شود و بدین ترتیب زمینه برای افزایش کیفیت زندگی فراهم می‌گردد. مک‌کالوگ معتقد است بخشش، به دلیل آن‌که به فرد کمک می‌کند تا روابطی ثابت و حمایت‌کننده ایجاد کند، موجب سلامتی فرد می‌شود (فینچام و کاشدن، ۲۰۰۴). رنجش و ناراحتی برای افراد، هیجان‌های منفی را در پی خواهد داشت که بخشودگی به عنوان راه و شیوه برخورد با مساله به مقابله با این هیجان‌های منفی می‌پردازد و به افراد کمک می‌کند تا با انطباق بهتری به مسائل برسند و نهایتاً هیجان‌های مثبتی را تجربه کنند و این تغییر مثبت در عواطف و هیجان‌ها با سلامت جسمی و روانی و کیفیت زندگی بهتر ارتباط دارد (شهبازی‌راد و همکاران، ۱۳۹۳). از آنجا که انسان همیشه شاهد تعاملات

رنجش‌زا در روابط بین‌فردی است، لذا کسانی که توانایی بیشتری در بخشش خطاهای دیگران دارند، پس از وقوع خطاها، کمتر به نشخوار فکری و خاطرات ناراحت‌کننده در حق‌شان می‌پردازند. این افراد به جای اجتناب از رویارویی با افراد خطاکار، فرصت مجدد برقراری ارتباط را به وی می‌دهد و با ایجاد نوعی تعهد در فرد خاطی، زمینه را جهت تصدیق خطا و دلجویی از فرد آسیب‌دیده فراهم می‌کند که مسلماً این مسئله زمینه را برای افزایش کیفیت زندگی فراهم می‌سازد (براس و همکاران، ۲۰۰۵).

همچنین این پژوهش نشان داد که بین پاسخگویی ادراک شده همسر و کیفیت زناشویی رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با نتیجه پژوهش چامپاین و موز (۲۰۲۱) مبنی بر وجود رابطه بین پاسخگویی ادراک شده همسر و کیفیت زناشویی همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که پاسخگویی ادراک شده همسر دارای سه ویژگی است: ۱- درک همسر خود ۲- اعتبار سنجی شریک از توانایی و اعتقادهای همسر خود ۳- اهمیت شریک نسبت به برآوردن نیازهای همسر خود (ریس، ۲۰۱۴). در طول تعاملات بین فردی، یکی از طرفین، خواسته‌ها، نیازها یا اطلاعات مهم درباره‌ی خودش را برای طرف دیگر افشا می‌کند. در نهایت ارتباطات بین فردی زمانی اتفاق می‌افتد که شریک دیگر یک پاسخ حمایتی ارائه می‌کند. سطح پاسخگویی ناشی از ارزیابی‌های ذهنی است که چقدر طرف دیگر احساس می‌کند توسط دیگری درک شده، ارزیابی شده و چقدر به او در طول تعاملات تکراری توجه شده است (کراستا و همکاران، ۲۰۲۱). همچنین زمانی که افراد، همسران خود را نسبت به نیازهای جنسی‌شان پاسخگو ادراک کنند، کارکرد و رضایت زناشویی مطلوب‌تری را تجربه خواهند کرد که منجر به افزایش صمیمیت می‌شود (برن‌بام و همکاران، ۲۰۱۴).

همین‌طور نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که بین پاسخگویی ادراک شده همسر و بخشودگی زناشویی رابطه معناداری وجود دارد. این یافته با نتیجه پژوهش نامور و نیک‌زاد اسک (۱۳۹۹) مبنی بر وجود رابطه بین بخشودگی زناشویی و حمایت از جانب همسر، به صورت غیرمستقیم همسو است. وقتی یکی از زوجین احساس کند که حرف‌های وی شنیده می‌شود و پاسخ‌های مناسب و حمایتی دریافت می‌کند، این احساس شنیده شدن و ابراز حمایت همسر موجب می‌شود که گذشت بیشتری در رابطه اتفاق بیفتد. به عبارت دیگر می‌توان گفت گذشت

و بخشش در رابطه زمانی اتفاق می افتد که یکی از زوجین خودافشایی می کند و دیگری پاسخ حمایتی ارائه می کند (ریس و همکاران، ۲۰۱۷). در واقع، با اعمال پاسخگویی عاطفی مناسب احساسات منفی و تلافی در همسر آسیب دیده کاهش می یابد و احساسات مثبت نسبت به فرد خاطی افزایش می یابد (لی و لو، ۲۰۱۷).

در نهایت، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که پاسخگویی ادراک شده همسر در رابطه بین بخشودگی زناشویی و کیفیت زناشویی نقش میانجی دارد. این یافته به طور غیر مستقیم با نتایج پژوهش های روس و همکاران (۲۰۱۸)؛ هی و همکاران (۲۰۱۸)؛ چانگ (۲۰۱۴) همسو است. پاسخگویی عاطفی ادراک شده یک عنصر کلیدی در حفظ کردن صمیمیت، نزدیکی در رابطه و کیفیت تعاملات بین فردی است (هندریکس و همکاران، ۲۰۲۲). زمانی که فرد آسیب دیده از روابط از خشم و شرم خود پرده برداری می کند و به ابراز هیجانات اساسی خود در طی آسیب های عاطفی ایجاد شده توسط همسر خاطی می پردازد، واکنش همسر خاطی می تواند در جهت ترمیم رابطه و افزایش نزدیکی زوجین به یکدیگر راهگشا باشد. پاسخگویی عاطفی همسر خاطی، پذیرش خطای خود و ابراز حمایت های عاطفی می تواند به عنوان یک واسطه عمل کند؛ به گونه ای که همسر خاطی با برقراری حمایت عاطفی مناسب و برخورد همدلانه و مسئولانه نسبت به آسیبی که ایجاد کرده می تواند موجبات طی شدن فرآیند بخشش توسط همسر آسیب دیده را فراهم آورد و از این طریق بر سلامت رابطه و کیفیت آن بیافزاید.

پژوهش حاضر با محدودیت هایی از جمله عدم همکاری برخی از مراکز مشاوره جهت اجرای پژوهش مواجه شد. همچنین، در این پژوهش به دلیل محدودیت زمانی یک متغیر واسطه ای در رابطه بین متغیرهای پیش بین و ملاک بررسی شد. یافته‌های این مطالعه محدود به جامعه آماری پژوهش یعنی زنان متأهل مراجعه کننده به ۱۳ مرکز مشاوره در ۸ منطقه مختلف شهر تهران بود، لذا به دیگر مناطق جغرافیایی و فرهنگی قابل تعمیم نیست. پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی این موضوع در دیگر مناطق شهر تهران و سایر شهرها، در سنین گوناگون، در جامعه مردان متأهل (در صورت امکان به صورت مقایسه‌ای) انجام شود. همچنین، نقش دیگر متغیرهای واسطه ای نیز در رابطه میان متغیرهای اصلی پژوهش بررسی شود. در نهایت پیشنهاد می شود مشاوران

ازدواج و خانواده درمانگران به نقش کلیدی پاسخگویی ادارک شده همسران به ویژه در زخم عاطفی و ارتباطی همسران و افزایش کیفیت تعاملات زوجین توجه نمایند.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول و دارای کد اخلاق به شماره IR.IAU.CTB.REC.1401.020 از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی است. همچنین به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی پژوهش در خصوص داوطلبانه بودن شرکت در پژوهش و محرمانه نگه داشتن اطلاعات به شرکت کنندگان در پژوهش اطمینان خاطر داده شد و رضایت نامه کتبی آگاهانه از آنها دریافت شد.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ تضاد منافی در رابطه با این پژوهش نداشتند.

تشکر و قدردانی

از تمامی شرکت کنندگان در پژوهش و سایر افرادی که در اجرای این پژوهش همکاری داشتند نهایت تشکر و قدردانی به عمل می آید.

منابع

امیری مورچگانی، فاطمه؛ امان الهی، عباس؛ رجبی، غلامرضا. (۱۴۰۱). بررسی نقش تعدیل‌گر خودشفقتی و بخشش در رابطه‌ی بین تعارضات و تعاملات زناشویی با کیفیت زندگی زناشویی. *مشاوره کاربردی*، ۱۲(۲)، ۹۴-۷۷.

https://jac.scu.ac.ir/article_18138.html

ایزائلو، بلال؛ رضائی، منوچهر؛ عباسی، ناصر. (۲۰۲۳). تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی و تغییرناپذیری اندازه‌گیری مقیاس پاسخگویی و عدم حساسیت ادراک‌شده. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۳(۵۱).

https://journals.atu.ac.ir/article_15858.html

رضایی، منوچهر. (۱۴۰۰). تعیین رابطه پاسخگویی ادراک ده همسر و صمیمیت زناشویی پرستاران، با نقش تعدیل‌کننده سبک‌های دلبستگی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده. دانشگاه خوارزمی.

<https://pe.khu.ac.ir/content/61499/>

شهبازی‌راد، افسانه؛ غضنفری، فیروزه؛ حقیقی کرمانشاهی، مارال (۱۳۹۳). نقش بخشودگی زناشویی و تحصیلات در پیش‌بینی کیفیت زندگی زنان. *فصلنامه نسیم تندرستی*، ۳(۲)، ۵۱-۵۹.

<https://jfh.sari.iau.ir/?action=article&au=2360613&au>

کرای، امین؛ پیرساقی، پریرسا. (۱۴۰۲). تعارضات زناشویی، تاب‌آوری و ساختار توزیع قدرت در خانواده به عنوان پیش‌بینی‌های کیفیت زناشویی زنان دارای همسر نظامی: یک تحلیل تشخیصی. *فصلنامه روانشناسی نظامی*، ۱۴(۱)، ۱۷۲-۱۵۱.

<https://jmp.ihu.ac.ir/?action=article&kw=205096&kw>

مرسلی، زهرا؛ موتابی، فرشته؛ منصوره‌السادات، صادقی (۱۳۹۷). تجربه بخشودگی در زنان دچار خیانت زناشویی. *مجله علوم روان‌شناختی*، ۱۷(۷۰)، ۶۸۳-۶۹۴.

<https://psychologicalscience.ir/article-1-279-fa.html>

نامور، هومن؛ نیک‌زاداسک، معصومه. (۱۳۹۹). پیش‌بینی کمال‌گرایی بیمارگون بر اساس بخشش زناشویی و صداقت با توجه به نقش میانجی حمایت اجتماعی. *روانشناسی و علوم رفتاری ایران*، ۳۹(۵)، ۱۴۶-۱۵۹.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1821566/>

یوسفی، ناصر. (۱۳۹۰). بررسی شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس کیفیت زناشویی، فرم تجدید نظر شده (RDAS). پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره (مطالعات تربیتی و روان‌شناسی)، ۱(۲)، ۱۸۳-۲۰۰.

https://jm.um.ac.ir/article_29789.html

Allendorf, K., & Ghimire, D. J. (2013). Determinants of marital quality in an arranged marriage society. *Social science research*, 42(1), 59-70.

<https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.09.002>

Berg, J. H., & Archer, R. L. (1982). Responses to self-disclosure and interaction goals. *Journal of Experimental Social Psychology*, 18(6), 501-512.

[https://doi.org/10.1016/0022-1031\(82\)90069-5](https://doi.org/10.1016/0022-1031(82)90069-5)

- Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289-308. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x>
- Bergeron, S., Pâquet, M., Steben, M., & Rosen, N. O. (2021). Perceived partner responsiveness is associated with sexual well-being in couples with genito-pelvic pain. *Journal of Family Psychology*, 35(5), 628. <https://doi.org/10.1037/fam0000829>
- Birnbaum, G. E., Ein-Dor, T., Reis, H. T., & Segal, N. (2014). Why do men prefer nice women? Gender typicality mediates the effect of responsiveness on perceived attractiveness in initial acquaintanceships. *Personality and social psychology bulletin*, 40(10), 1341-1353. <https://doi.org/10.1177/0146167214543879>
- Bradbury, T., Fincham, F., & Beach, S. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62, 964-980. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x>
- Braithwaite, S. R., Mitchell, C. M., Selby, E. A., & Fincham, F. D. (2016). Trait forgiveness and enduring vulnerabilities: Neuroticism and catastrophizing influence relationship satisfaction via less forgiveness. *Personality and Individual Differences*, 94, 237-246. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.12.045>
- Brose, L. A., Rye, M. S., Lutz-Zois, C., & Ross, S. R. (2005). Forgiveness and personality traits. *Personality and individual differences*, 39(1), 35-46. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.001>
- Champagne, E. R., & Muise, A. (2021). Responsiveness and Relationship Satisfaction in Couples Coping with Parkinson's Disease: A Pilot Study. *Psychological Reports*, 125(2), 804-821. <https://doi.org/10.1177/0033294121998032>
- Chou, C.-P., & Bentler, P. M. (1995). Estimates and tests in structural equation modeling. In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (pp. 37-55). Sage Publications, Inc. <https://psycnet.apa.org/record/1995-97753-003>
- Chung, M. S. (2014). Pathways between attachment and marital satisfaction: The mediating roles of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and Individual Differences*, 70, 246-251. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.06.032>
- Crasta, D., Rogge, R. D., Maniaci, M. R., & Reis, H. T. (2021). Toward an optimized measure of perceived partner responsiveness: Development and validation of the perceived responsiveness and insensitivity scale. *Psychological Assessment*, 33(4), 338. <https://doi.org/10.1037/pas0000986>
- Cawley, F. R. J. (2018). The effects of parental marital status and family form on experiences of childhood in Twentieth Century Scotland, c. 1920-1970 (Doctoral dissertation, University of Glasgow). <https://eleanor.lib.gla.ac.uk/record=b3313289>
- Erdogan, E. (2019). Analysis of sexual life quality and marital satisfaction in women with breast cancer: Turkish sample. *International Journal of Caring Sciences*, 12(3), 1497-1505. <https://psycnet.apa.org/record/2021-15713-006>
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1987). The assessment of marital quality: A Marital Quality 36 reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 49, 797-809. <https://doi.org/10.2307/351973>
- Fincham, F. D., & Kashdan, T. B. (2004). Facilitating Forgiveness: Developing Group and Community Interventions. *Positive Psychology in Practice*, 617-637. <https://doi.org/10.1002/9780470939338.ch37>

- Hamza, E. G. A., Gladding, S., & Moustafa, A. A. (2022). The Impact of Adolescent Substance Abuse on Family Quality of Life, Marital Satisfaction, and Mental Health in Qatar. *The Family Journal*, 30(1), 85-90. <https://doi.org/10.1177/10664807211000720>
- He, Q., Zhong, M., Tong, W., Lan, J., Li, X., Ju, X., & Fang, X. (2018). Forgiveness, marital quality, and marital stability in the early years of Chinese marriage: An actor-partner interdependence mediation model. *Frontiers in Psychology*, 9, 1520. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01520>
- Hendricks, J. J., Chelladurai, J. M., Marks, L. D., Dollahite, D. C., Kelley, H. H., & Rose, A. H. (2022). Exploring personal and relational motivations and processes of forgiveness in religious families. *Family Relations*. <https://doi.org/10.1111/fare.12733>
- Kaleta, K., & Mróz, J. (2018). Forgiveness and life satisfaction across different age groups in adults. *Personality and Individual Differences*, 120, 17-23. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.008>
- Kato, T. (2016). Effects of partner forgiveness on romantic break-ups in dating relationships: A longitudinal study. *Personality and Individual Differences*, 95, 185-189. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.02.050>
- Kim, E. (2012). Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. *Issues in Mental Health Nursing*, 33(6), 370-376. doi: 10.3109/01612840.2012.656822. <https://doi.org/10.3109/01612840.2012.656822>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling*, edition 4, Guilford press, New York & London. <https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2326083>
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications. <https://www.guilford.com/books/Principles-and-Practice-of-Structural-Equation-Modeling/Rex-Kline/9781462551910>
- Li, H., & Lu, J. (2017). The neural association between tendency to forgive and spontaneous brain activity in healthy young adults. *Frontiers in human neuroscience*, 11, 561. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00561>
- Manne, S. L., Kashy, D. A., Kissane, D., Zaider, T., Heckman, C. J., Penedo, F. J., & Myers, S. (2019). Relationship intimacy processes during treatment for couple-focused interventions for prostate cancer patients and their spouses. *Journal of Psychosocial Oncology Research and Practice*, 1(2), e7. https://journals.lww.com/jporp/fulltext/2019/09000/relationship_intimacy_processes_during_treatment.3.aspx
- Mark, K. M., & Pike, A. (2017). Links between marital quality, the mother-child relationship and child behavior: A multi-level modeling approach. *International Journal of Behavioral Development*, 41(2), 285-294. <https://doi.org/10.1177/0165025416635281>
- Mattson, R. E., Cameron, N., Middleton, F. A., Starr, L. R., Davila, J., & Johnson, M. D. (2019). Oxytocin receptor gene (OXTR) links to marital quality via social support behavior and perceived partner responsiveness. *Journal of Family Psychology*, 33(1), 44. <https://doi.org/10.1037/fam0000474>
- McCullough, M. E., Worthington Jr, E. L., & Rachal, K. C. (1997). Interpersonal forgiving in close relationships. *Journal of personality and social psychology*, 73(2), 321. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.2.321>
- Miller, R. B., Hollist, C. S., Olsen, J., & Law, D. (2013). Marital quality and health over 20 years: A growth curve analysis. *Journal of Marriage and Family*, 75(3), 667-680. <https://doi.org/10.1111/jomf.12025>

- Meyers, L.S., Gamst, G., & Goarin, A.J. (2006). Applied multivariate research, design and interpretation, Thousand oaks. London. New Deihi, Sage publication.
<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2119780>
- Pollard, M. W., Anderson, R. A., Anderson, W. T., & Jennings, G. (1998). The development of a family forgiveness scale. *Journal of Family Therapy*, 20, 95-109.
<https://doi.org/10.1111/1467-6427.00070>
- Reis, H. T., Maniaci, M. R., & Rogge, R. D. (2017). Compassionate acts and everyday emotional well-being among newlyweds. *Emotion*, 17(4), 751-763.
<https://doi.org/10.1037/emo0000281>
- Rice, T. M., Kumashiro, M., & Arriaga, X. B. (2020). Mind the gap: perceived partner responsiveness as a bridge between general and partner-specific attachment security. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7178.
<https://www.mdpi.com/1660-4601/17/19/7178>
- Ripley, J. S., Worthington Jr, E. L., Kent, V. M., Loewer, E., & Chen, Z. J. (2022). Spiritually incorporating couple therapy in practice: Christian-accommodated couple therapy as an illustration. *Psychotherapy*, 59(3), 382-391. <https://doi.org/10.1037/pst0000411>
- Robles, T. F., Slatcher, R. B., Trombello, J. M., & McGinn, M. M. (2014). Marital quality and health: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 140(1), 140.
<https://doi.org/10.1037/a0031859>
- Rodrigue, C., Blais, M., Lavoie, F., Adam, B. D., Goyer, M. F., & Magontier, C. (2018). Passion, Intimacy, and Commitment in Casual Sexual Relationships in a Canadian Sample of Emerging Adults. *The Journal of Sex Research*, 55(9), 1192-1205.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1399195>
- Rose, A., Anderson, S., Miller, R., Marks, L., Hatch, T., & Card, N. (2018). Longitudinal test of forgiveness and perceived forgiveness as mediators between religiosity and marital satisfaction in long-term marital relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 46(4), 356-374. <https://doi.org/10.1080/01926187.2018.1547667>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). Using multivariate statistics (5 th ed.). Boston: Allyn and Bacon. <https://psycnet.apa.org/record/2006-03883-000>
- Ting, C. Y., Teh, G. C., Yu, K. L., Alias, H., Tan, H. M., & Wong, L. P. (2020). Self-perceived burden and its associations with health-related quality of life among urologic cancer patients. *European journal of cancer care*, 29(4), e13248.
<https://doi.org/10.1111/ecc.13248>
- Wade, N., Schultz, J. M., & Schenkenfelder, M. (2017). Forgiveness Therapy in the Reconstruction of Meaning Following Interpersonal Trauma. In *Reconstructing Meaning After Trauma* (pp. 69-81). <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803015-8.00005-X>
- Wei, C., Liu, M. W., & Keh, H. T. (2020). The road to consumer forgiveness is paved with money or apology? The roles of empathy and power in service recovery. *Journal of Business Research*, 118, 321-334. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.06.061>
- Yuan, Q., Fan, Z., Leng, J. (2022). The Effect of Emotional Reactivity on Marital Quality in Chinese Couples: The Mediating Role of Perceived Partner Responsiveness. *Front Psychol.* 18,12,787899. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8806163/>